

Marzena Szczepańska

Inspektor Wydziału Inwestycji Urzędu Miasta Lublin
Doktorant II roku studiów doktoranckich na Wydziale Prawa
i Administracji UMCS w Lublinie

PODSTAWY PRAWNE WSPÓŁPRACY PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ W SPRAWACH KARNYCH

Część II - III filar Unii Europejskiej – współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych

1. Rodowód i zakres działalności III filaru

Na podstawie uchwalonego przez dwanaście państw członkowskich Wspólnot Europejskich 7 lutego 1992 roku Traktat z Maastricht, utworzona została Unia Europejska funkcjonująca w oparciu o trzy filary, nadając tym samym nowe ramy prawne, organizacyjne i merytoryczne procesowi integracji europejskiej. Utworzenie III filaru, obejmującego współpracę policyjną i sądową w sprawach karnych, dało traktatowe podstawy prawne podjęcia przez państwa członkowskie współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.¹ Wynikało to głównie z potrzeby uporządkowania szybko rozwijających się różnorodnych form współpracy w zakresie wzmocnienia wewnętrznego bezpieczeństwa państw członkowskich oraz miało ułatwić i sformalizować już istniejącą współpracę.²

W świetle uregulowań Traktatu, zakres III filaru obejmował początkowo międzynarodową współpracę państw członkowskich UE w zakresie:

1. przekraczania granic zewnętrznych i sprawowania nad nimi kontroli,
2. polityki dotyczącej obywateli państw trzecich, a w szczególności zasad ich wjazdu, pobytu oraz poruszania się po terytorium państw członkowskich,

a także zawierania małżeństw i zatrudnienia,

3. walki z narkomanią i międzynarodowymi oszustwami,
4. współpracy sądowej w sprawach cywilnych i karnych,
5. współpracy w sprawach celnych,
6. współpracy w sprawach policyjnych w celu zapobiegania i walki z terroryzmem, nielegalnym handlem narkotykami i innymi formami przestępczości międzynarodowej w związku ze zorganizowaniem systemu wymiany informacji obejmującego całą Unię Europejską.³

17 czerwca 1997 roku, wraz z wejściem w życie Traktatu Amsterdamskiego (TA), wprowadzono istotne zmiany w strukturze III filaru. Znaczna część obszaru działania, związana ze swobodnym przepływem osób, została przeniesiona do I filaru, natomiast w III filarze pozostawiono działalność w obszarze zwalczania i przeciwdziałania przestępczości, współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych oraz dodano działania w obszarze zapobiegania i zwalczanie rasizmu i ksenofobii. Ponadto postanowieniami Traktatu zreformowano formy działania Unii Europejskiej w III filarze poprzez wprowadzenie nowych instrumentów prawnych w postaci decyzji ramowych oraz decyzji (art. 34 TA), które zastąpiły wspólne działania, nowych procedur decyzyjnych i dokonanie zmiany kompetencji organów instytucji

¹ Patrz Tytuł VI art. K.1-K.14 Traktatu o Unii Europejskiej.

² A. Gruszczak, Unia Europejska wobec przestępczości, s.9.

³ Tamże, s.12.

wspólnotowych. Zdecydowano także o dopuszczeniu jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości w obszarze przeciwdziałania przestępczości oraz współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych (art. 35 TA) oraz wzmocniono rolę Parlamentu Europejskiego i Komisji (art. 39 TA).⁴ Natomiast na mocy Protokołu Dodatkowego do Traktatu zdecydowano o włączeniu dorobku Układu z Schengen w instytucjonalno-prawne ramy Unii Europejskiej.

Zakres współpracy państw członkowskich Unii Europejskiej został określony w artykule 29 Traktatu o Unii Europejskiej i ogólnie rzecz biorąc objął wszystkie te obszary działalności, które należą do sfery suwerenności państwowej, a w związku z tym, państwa członkowskie nie chciały objąć ich wcześniej ponadnarodową współpracą. W związku z tym polityka Unii Europejskiej w zakresie wymiaru sprawiedliwości miała i nadal ma charakter międzyrządowy, stąd podjęcie jakichkolwiek działań w tym zakresie wymaga zgody wszystkich członków. Rada Unii Europejskiej przyjęła różne akty prawa wtórne, które określiły zasady współpracy oraz stworzyły instrumenty mające zapewnić efektywne współdziałanie organów państw członkowskich w zakresie zwalczania przestępstw o charakterze transgranicznym.⁵

2. Instrumenty współpracy w obszarze III filaru

W celu realizacji podstawowego zakresu współpracy w ramach III filaru, którym jest zapewnienie obywatelom Unii „wysokiego poziomu bezpieczeństwa w obszarze wolności, bezpieczeństwa i spra-

wiedliwości”⁶, państwa członkowskie stworzyły trzy traktatowe instrumenty. Są nimi:

- współpraca policyjna obejmująca krajowe organy policyjne, celne i inne właściwe organy, prowadzona bezpośrednio oraz współpraca za pośrednictwem Europejskiego Urzędu Policji (Europolu),
- współpraca pomiędzy organami sprawiedliwości w sprawach karnych i innymi właściwymi organami, w szczególności za pośrednictwem Europejskiej Jednostki Współpracy Sądowej (Eurojust),
- zbliżanie, w niezbędnym zakresie, norm karnych poszczególnych państw członkowskich.

Cele współpracy osiągnąć są dzięki wykorzystaniu tych instrumentów poprzez zapobieganie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej i przestępstw przeciwko dzieciom, zwalczaniu rasizmu i ksenofobii, terroryzmu i handlu ludźmi, nielegalnego handlu bronią i narkotykami oraz zwalczaniu korupcji i nadużyć finansowych.

Na podstawie art. 30 ust. 1 TUE, współpraca policyjna w sprawach karnych obejmuje między innymi:

- wspólne inicjatywy i współpracę w zakresie szkolenia, wymiany delegacji służbowych, oficerów łącznikowych, korzystanie z badań kryminalistycznych,
- zbieranie, gromadzenie, przechowanie, wymianę, przetwarzanie i analizę istotnych informacji, także informacji organów ścigania o podejrzanych transakcjach finansowych – zwłaszcza za pośrednictwem Europejskiego Urzędu Policji (Europolu), z zastrzeżeniem przepisów o ochronie danych osobowych,
- współpracę operacyjną właściwych organów w wykrywaniu, ściganiu i zapobieganiu przestępstwom, w szczególności policji i innych wyspecjalizowanych organów ścigania oraz służb celnych oraz w zakresie prewencji i wykrywania naruszeń prawa karnego i prowadzenia śledztw w tych sprawach,

⁴ A. Capik, P. Filipek, B. Kurcz, B. Kuźniak, Traktat o Unii Europejskiej – Komentarz, pod red. K. Lankosz, s.346-348.

⁵ Tzn., gdy przestępstwo zostało popełnione, w co najmniej dwóch państwach członkowskich lub, gdy osoby je popełniające pochodzą z co najmniej dwóch państw członkowskich.

Zobacz P. Wawrzyk, Sprawy wewnętrzne i wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej, Wyd. Sejmowe, s. 34.

⁶ Tytuł IV, art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej.

- wspólną ocenę technik śledczych, dotyczących wykrywania przestępczości zorganizowanej w jej poważniejszych formach.

W celu realizacji powyższych zadań, wydano szereg aktów prawnych, które dotyczyły między innymi:

- ustanowienia CEPOL – Europejskiej Szkoły Policyjnej,⁷
- przekazywania próbek kontrolowanych substancji,⁸
- działania wspólnych zespołów śledczych,⁹
- utworzenia europejskiej sieci punktów kontrolnych w odniesieniu do osób odpowiedzialnych za ludobójstwo, zbrodnie przeciw ludzkości i zbrodnie wojenne,¹⁰
- działania Europejskiej Sieci Ochrony Osób Publicznych.¹¹

W obszarze współpracy policyjnej w sprawach karnych czołową rolę, szeroko popieraną przez Radę Unii Europejskiej, odgrywa Europejski Urząd Policji – Europol, za pośrednictwem którego możliwe jest wspieranie przygotowań oraz koordynacja i wprowadzanie w życie działań śledczych prowadzonych przez organy poszczególnych państw członkowskich, w tym również działań wspólnych zespołów ze wspierającym udziałem Europolu. Ponadto, organizacja ta może żądać od właściwych organów państw członkowskich prowadzenia i koordynowania śledztw, pogłębiania fachowej wiedzy udostępnianej państwom członkowskim jako pomoc w śledztwach w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej oraz ustanawiać kontakty między funkcjonariuszami organów ścigania, a także tworzyć sieć badawczą, dokumentacyjną i statystyczną dotyczącą przestępczości transgranicznej.¹²

Rada Unii Europejskiej, w ramach współpracy policyjnej, znajdującej się w obszarze III filaru, dopuszcza możliwość podejmowania koniecznych działań przez organy jednego państwa członkowskiego na terytorium innego państwa, w powiązaniu i za zgodą organów tego państwa, określając jednocześnie warunki tych działań i ich granice.¹³

Zakres współpracy sądowej w sprawach karnych objął zgodnie z art. 31 ust. 1 TWE przyśpieszenie i ułatwienie współpracy pomiędzy ministerstwami państw członkowskich, organami sądowymi lub innymi odpowiednimi organami, w szczególności współpracy za pośrednictwem Eurojust w zakresie sądowych procedur i wykonywania orzeczeń, zapewnienia zgodności norm prawnych stosowanych w poszczególnych państwach członkowskich, ułatwienia ekstradycji oraz w zakresie stopniowego przyjmowania środków ustanawiających normy minimalne dotyczące przestępstw i kar, przestępczości zorganizowanej, terroryzmu i nielegalnego handlu narkotykami.

Realizacja postawionych zadań stała się możliwa dzięki opracowaniu szeregu instrumentów prawnych, które dotyczyły między innymi:

- utworzenia europejskiego systemu archiwizacji wizerunków,¹⁴
- statusu ofiar w ramach postępowania karnego,¹⁵
- wzmocnienia ochrony przeciwko fałszerstwom związanym z wprowadzeniem euro przez kary kryminalne i inne sankcje,¹⁶
- udzielania wzajemnej pomocy w sprawach karnych,¹⁷
- europejskiego nakazu aresztowania,¹⁸
- prowadzenia śledztw i sądowego ścigania zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych.¹⁹

⁷ Decyzja, Dz. Urz. WE z roku 2000, nr L 336.

⁸ Decyzja, Dz. Urz. WE z roku 2001, nr L 150.

⁹ Decyzja ramowa, Dz. Urz. WE z roku 2002, nr L 162.

¹⁰ Decyzja, Dz. Urz. WE z roku 2002, nr L 167.

¹¹ Decyzja, Dz. Urz. WE z roku 2002, nr L 333.

¹² art. 30 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE).

¹³ art. 32 Traktatu o Unii Europejskiej.

¹⁴ Wspólne działanie, Dz. Urz. WE z 1998 roku, nr L 333.

¹⁵ Decyzja ramowa, Dz. Urz. WE z roku 2001, nr L 82.

¹⁶ Decyzja ramowa, Dz. Urz. WE z roku 2000, nr L 140.

¹⁷ Konwencja, Dz. Urz. WE z roku 2000, nr C 197.

¹⁸ Decyzja ramowa, Dz. Urz. WE z roku 2002, nr L 190.

Z uwagi na to, że kluczową rolę w obszarze współpracy sądowej w sprawach karnych odgrywa Europejska Jednostka Współpracy Sądowej – Eurojust oraz Europejska Sieć Sądowa, Rada Europejska, zgodnie z art. 31 ust. 2 TUE Rada Unii Europejskiej wspiera współpracę z tymi instytucjami poprzez umożliwienie Eurojust właściwej koordynacji działań podejmowanych przez krajowe organy ścigania poszczególnych państw członkowskich, popieranie wspomaganie przez Eurojust dochodzeń w sprawach karnych, przestępczości transgranicznej, zwłaszcza zorganizowanej oraz ułatwianie ścisłej współpracy pomiędzy Eurojust i Europejską Siecią Sądową, zwłaszcza w zakresie udzielania pomocy prawnej i realizacji wniosków o ekstradycję.²⁰ Jednocześnie ustala granice i warunki podejmowania działań kompetentnych organów (policyjnych i sądowych) jednego państwa na terytorium innego w porozumieniu i za zgodą oraz przy uczestnictwie organów tego państwa.²¹

3. Struktura instytucjonalna współpracy w obszarze III filaru

W celu prowadzenia efektywnej współpracy, obok wymienionych instrumentów, stworzono również system instytucji. Obok instytucji ogólnych powołanych na mocy Traktatu Brukselskiego w 1965 r. – takich jak Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Parlament Europejski, Trybunał Sprawiedliwości, Komitet Stałych Przedstawicieli (COREPER), utworzono instytucje wyspecjalizowane – Europol, Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, Europejski Urząd do spraw Zwalczania Oszustw, Eurojust, Europejska Sieć Sądowa, a także krajowe instytucje odpowiadające za współpracę międzynarodową swoich państw.

¹⁹ Decyzja, Dz. Urz. WE z roku 2001, nr L 82.

²⁰ E. Całka, D. Kiedrowska, D. Miąsik, Prawo Europejskie - Zarys wykładu, pod red. E. Skrzydło-Tefelskiej, R. Skubisza, s. 53.

²¹ art. 32 Traktatu o Unii Europejskiej.

3.1. Instytucje o ogólnych kompetencjach

„Instytucjami o ogólnych kompetencjach” są te instytucje, które są wspólne dla wszystkich trzech filarów Unii Europejskiej, przy czym każda z nich odgrywa ściśle określoną rolę w obszarze III filaru. Posiadają one kompetencje zarówno w ramach Wspólnoty Europejskiej, jak i w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz określone kompetencje w obszarze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.²²

Rada Europejska jest organem współpracy politycznej państw członkowskich Unii europejskiej i zgodnie z art. 4 TUE „nadaje impulsy niezbędne do rozwoju Unii i określa ogólne wytyczne odnośnie jej polityki” także w kwestii współpracy w ramach III filaru.²³

Rada Unii Europejskiej jest głównym decyzyjnym organem formalnie zarządzającym III filarem Unii Europejskiej. Do jej kompetencji należy głównie popieranie współpracy policyjnej w sprawach karnych za pośrednictwem Europolu i Eurojustu, ustalanie warunków działania organów policyjnych i sądowych jednego państwa na terytorium innego państwa członkowskiego oraz przyjmowanie wspólnych stanowisk. Ponadto w zakresie kompetencji Rady UE znajduje się wydawanie decyzji ramowych i decyzji, przyjmowanie środków niezbędnych do wykonania decyzji, sporządzanie konwencji i przyjmowanie środków wykonawczych do tych konwencji, a także rozstrzyganie sporów pomiędzy państwami członkowskimi, dotyczących wykładni lub stosowania aktów prawnych III filaru.²⁴

Komisja Europejska jest głównym organem wykonawczym reprezentującym interesy całej Wspólnoty Europejskiej, posiadającym wśród organów Unii monopol w zakresie inicjatywy legislacyjnej i będą-

²² P. Wawrzyk, Sprawy wewnętrzne i wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej, s. 35.

²³ A. Gruszczak, Unia Europejska wobec przestępczości, s.15.

²⁴ Art. 30 – 35 Traktatu o Unii Europejskiej. Dalsze kompetencje są wymienione w kolejnych artykułach traktatu.

cym wykonawcą ustaw Wspólnoty.²⁵ W ramach III filaru Komisja Europejska posiada kompetencje do wykonywania inicjatywy prawodawczej, wnoszenia skarg do Trybunału Sprawiedliwości w celu dokonania kontroli legalności decyzji ramowych i decyzji, uczestnictwo w pracach III filaru oraz informowanie o nich Parlamentu Europejskiego, a także opiniowanie wniosków państw członkowskich o ustanowienie wzmocnionej współpracy i o przystąpienie do wzmocnionej współpracy w III filarze.²⁶

Parlament Europejski jest zgromadzeniem obywateli Unii Europejskiej. Do kompetencji Parlamentu w ramach III filaru należy w szczególności opiniowanie decyzji ramowych, decyzji, środków niezbędnych do wykonania decyzji i konwencji oraz współdecydowanie za zgodą Rady i wraz z nią o ich przyjęciu, kierowanie do Rady UE pytań lub formułowanie pod jej adresem zaleceń oraz wydawanie opinii dotyczących wniosków o ustanowienie wzmocnionej współpracy między państwami członkowskimi.²⁷

Trybunał Sprawiedliwości jest to wspólnotowy organ sądowy. W obszarze III filaru do kompetencji Trybunału należy wydawanie orzeczeń wstępnych dotyczących obowiązywania i interpretacji decyzji ramowych i decyzji, interpretacji konwencji oraz środków wprowadzających je w życie, przy czym państwa członkowskie mają pełną swobodę w zakresie uznania właściwość Trybunału do ich wydawania. Ponadto Trybunał jest właściwy do dokonywania kontroli legalności decyzji ramowych i decyzji oraz rozpatrywania skarg o unieważnienie składanych przez państwa członkowskie, do orzekania w sporach pomiędzy państwami członkowskimi związanych z interpretacją lub stosowaniem wspólnych stanowisk, decyzji ramowych, decyzji, konwencji oraz środków wykonawczych do nich, do orzekania w sporach pomiędzy państwami

członkowskimi a Komisją Europejską dotyczących interpretacji lub stosowania konwencji oraz jest właściwy w sprawach dotyczących wzmocnionej współpracy.²⁸

Komitet Stałych Przedstawicieli (COREPER) jest organem pomocniczym, koordynacyjno-opiniodawczym Rady, aprobującym wstępne propozycje państw członkowskich dotyczące podejmowanych działań, a na prośbę Rady wyrażającym opinię w sprawach związanych z materią III filaru. Funkcjonuje na poziomie ambasadorów państw członkowskich akredytowanych przy Wspólnotach Europejskich (COREPER II) oraz ich zastępców (COREPER I).²⁹

3.2. Instytucje wyspecjalizowane

„Instytucje wyspecjalizowane” to specjalne struktury organizacyjne, powołane do realizacji konkretnych zadań wynikających wprost z wewnętrznej polityki Unii Europejskiej. Podstawy prawne ich utworzenia i działania wynikają bądź wprost z Traktatu z Maastricht lub Traktatu Amsterdamskiego, bądź z aktów prawa wtórnego wydanych w ramach I lub II filaru. Jednakże wspólną cechą instytucji wyspecjalizowanych jest to, że ich działalność jest ograniczona do określonych elementów wewnętrznej polityki Unii.

Europejski Urząd Policji (EUROPOL) - jest to wyspecjalizowana struktura zrzeszająca policje krajów Unii Europejskiej, będąca ponadnarodową organizacją o pomocniczym charakterze względem policyjnych służb poszczególnych państw członkowskich, posiadająca osobowość prawną i działająca przez swoje organy, którymi są:

- a) Rada Administracyjna, określająca prawa i obowiązki oficerów łącznikowych oraz wykonująca czynności z zakresu baz danych i sprawująca nadzór nad Dyrektorem Europolu,
- b) Dyrektor Europolu, zajmujący się administrowaniem i zarządzaniem kadrami oraz przygotowywaniem i wy-

²⁵ I. Kienzler, *Leksykon Unii Europejskiej*, s. 124.

²⁶ E. Całka, D. Kiedrowska, D. Miąsik, *Prawo Europejskie - Zarys wykładu*, pod red. E. Skrzydło-Tefelskiej, R. Skubisza, s. 56.

²⁷ Art. 39 – 42 Traktatu o Unii Europejskiej.

²⁸ Art. 35 Traktatu o Unii Europejskiej.

²⁹ A. Gruszczak, *Unia Europejska wobec przestępczości*, s.15.

- konywaniem decyzji Rady Administracyjnej,
- c) Komitet Finansowy, przygotowujący dyskusje w sprawach finansowych i budżetowych,
- d) Kontroler Finansowy, czuwający nad wydatkami i dochodami Europolu.³⁰

Podstawą prawną utworzenia i działania Europolu jest Konwencja o Europolu z 26 lipca 1995 roku podpisana w Brukseli w ramach III filaru przez Radę Unii Europejskiej, a która weszła w życie 1 października 1998 roku po ratyfikacji przez wszystkie państwa członkowskie.³¹ Jednakże pełną zdolność operacyjną Europol osiągnął dopiero 1 lipca 1999 roku, kiedy to kraje członkowskie ratyfikowały również wszystkie wymagane protokoły.

Europol został powołany w celu doskonalenia skuteczności i współdziałania odpowiednich organów państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania i zwalczania międzynarodowej przestępczości, w szczególności zwalczania terroryzmu, nielegalnego handlu narkotykami i innych poważnych form przestępczości międzynarodowej.³² Europol może podjąć działania tylko wówczas, gdy:

- przestępstwo zostało popełnione w ramach zorganizowanej struktury przestępczej, a więc przestępstwa sprawców indywidualnych nie będą objęte działaniami Europolu,
- działalność ta dotyczy co najmniej dwóch państw członkowskich,
- przeciwstawienie się tej działalności wymaga wspólnego, skoordynowanego działania państw z uwagi na skalę, wagę i znaczenie oraz skutki czynu.

Do podstawowych kompetencji Europolu, zgodnie z art. 3 Konwencji, należą głównie:

- ułatwianie wymiany informacji pomiędzy państwami członkowskimi,
- pozyskiwanie, gromadzenie i analiza informacji i materiałów operacyjnych oraz ich udostępnianie odpowiednim jednostkom krajowym,
- bezzwłoczne powiadamianie odpowiednich władz państw członkowskich poprzez biura krajowe, będące jedynymi instytucjami łącznikowymi między Europolem a tymi władzami, o informacjach, które mogą je zainteresować w związku z prowadzonymi przez nie czynnościami,
- pomoc operacyjna państwom członkowskim poprzez przekazywanie wszelkich istotnych informacji jednostkom krajowym,
- utrzymywanie skomputeryzowanego systemu gromadzenia informacji (Info-Ex) składającego się z części informacyjnej, analitycznej i archiwalnej, zawierającego dane dotyczące osób skazanych za czyny przestępcze należące do właściwości Europolu, bądź są podejrzane o popełnienie takiego czynu, a także dane robocze i operacyjne oraz o osobowych źródłach dowodowych,
- rozwijanie specjalistycznej wiedzy dotyczącej procedur śledczych w krajach członkowskich,
- przygotowywanie ogólnych raportów,
- pomoc i doradztwo w szkoleniu członków odpowiednich władz państw członkowskich w ich organizacji i wy-

³⁰ E. Całka, D. Kiedrowska, D. Miąsik, Prawo Europejskie - Zarys wykładu, pod red. E. Skrzydło-Tefelskiej, R. Skubisza, s. 58.

³¹ Ponadto do podstaw prawnych należy zaliczyć:

1) wiążące akty prawne przyjmowane przez Radę Unii Europejskiej, jak np.: Decyzja Rady z 3.11.1998r. ustalająca przepisy dotyczące akt analitycznych Europolu, Decyzja Rady z 3-4.12.1998r. rozszerzająca uprawnienia Europolu o przestępstwa terrorystyczne wymierzone w życie ludzkie, zdrowie, wolność osobistą lub własność, Decyzja Rady z 29.04.1999r. rozszerzająca uprawnienia Europolu o postępowania w przypadkach fałszowania pieniędzy i środków płatniczych.

2) Niewiążące akty prawne Rady, jak np.: Zalecenie Rady z 30.11.2000r. dla państw członkowskich w sprawie pomocy Europolu dla wspólnych zespołów śledczych tworzonych przez państwa członkowskie.

3) Akty prawne organów wewnętrznych Europolu, jak np.: Rozporządzenie Zarządu Europolu z 1.10.1998r. ustalające jego przepisy proceduralne, Rozporządzenie Zarządu Europolu z 15.10.1998r. dotyczące praw i obowiązków oficerów łącznikowych.

³² Art. 2 §1 Konwencji o Europol.

posażeniu, w metodach prewencji karnej, technikach i metodach kryminalistycznych.³³

Obok współpracy z policją, Europol prowadzi także szeroko rozwiniętą współpracę z innymi organami państw członkowskich. Są to między innymi służby celne i graniczne oraz służby specjalne. Nie jest to jednak bezpośrednia współpraca, gdyż pomiędzy Europolem, a wspomnianymi służbami, nie ma bezpośredniego kontaktu. Wszelka wymiana informacji i kontakty następują za pośrednictwem powołanych w państwach członkowskich krajowych oddziałów Europolu, które porozumiewają się z wysłanymi do centrali w Hadze oficerami łącznikowymi.³⁴ Ponadto, na podstawie postanowień Traktatu Amsterdamskiego oraz późniejszych regulacji (np. na spotkaniu Rady Europejskiej w Tempere), uprawnienia Europolu rozszerzono między innymi o regulacje dotyczące możliwości utworzenia wspólnych zespołów śledczych złożonych z funkcjonariuszy zainteresowanych państw i przedstawicieli Europolu jako członków wspierających, a także o regulacje dotyczące możliwości zwracania się przez Europol do odpowiednich władz krajowych o wszczęcie postępowania w konkretnie wskazanej sprawie.

Współpracę Europolu z państwami członkowskimi zapewniają ustanowione i powołane na podstawie art. 4 ust. 1 Konwencji, krajowe biura, które aktualizują i dostarczają Europolowi, z własnej inicjatywy lub na jego prośbę, informacje, analizy i porady do bieżącego wykorzystania, bądź w celu gromadzenia ich w systemie komputerowym, oceniają zgodność dostarczonych informacji z ustawodawstwem krajowym oraz gwarantują przestrzeganie prawa we wszelkiej wymianie informacji między jednostką krajową a Europolem. Jednocześnie, każde biuro krajowe oddele-

gowuje do Europolu oficerów łącznikowych, którzy reprezentują tu interesy swoich krajów i to właśnie na nich spoczywa główny ciężar wykonywania zadań.³⁵

Centralnym punktem istnienia Europolu jest utworzony i prowadzony w ramach jego podstawowych kompetencji, system informatyczny tzw. TECS – The Europol Komputer System. Składa się on z:

1. Systemu informacyjnego (art. 7 Konwencji o Europolu), który umożliwia szybkie zidentyfikowanie informacji dostępnych w krajach członkowskich i w Europolu, obejmującego informacje o osobach podejrzanych o popełnienie lub o udział w czynach pozostających w obszarze mandatu Europolu oraz o osobach, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, że czyny takie popełnią (art. 8 ust. 1 Konwencji). Informacje te są dostępne dla wszystkich krajów członkowskich za pośrednictwem oficerów łącznikowych i krajowych oddziałów Europolu.
2. Systemu analitycznego (art. 10 Konwencji o Europolu), który obejmuje szeroki wachlarz danych operacyjnych osobowych i nieosobowych, dotyczących przestępstw objętych zakresem mandatu Europolu. Znajdują się tu pogrupowane w odpowiednie kategorie dane o sprawcach, podejrzanych, świadkach, ofiarach, współnikach i kontaktach oraz osobach mogących dostarczyć informacji. Dane te poddawane są szczegółowym analizom i jedynie wyniki tych analiz udostępniane są państwom członkowskim, same dane pozostają utajnione.

Informacje gromadzone w systemie Europolu są bardzo obszerne i głęboko ingerują w sferę prywatności jednostki, dlatego też ochrona danych osobowych, drobiazgowo uregulowana w Konwencji o Europolu w art. 14-25, dostosowana jest do standardów systemu ochrony praw człowieka przyjętego w Konwencji Rady Euro-

³³ A. Gruszczak, Unia Europejska wobec przestępczości, s.39.

³⁴ O prawach i obowiązkach oficerów łącznikowych zobacz akt Zarządu Europolu z 15.10.1998r., Dz. Urz. WE 1999 C 26/86.

³⁵ H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 78-79.

py z 28.01.1981 r. o ochronie osób w związku automatycznym przetwarzaniem danych osobowych. Kontrolę nad przestrzeganiem ochrony danych osobowych sprawują państwa członkowskie przez krajowe organy nadzorcze oraz Europol przez wspólny organ kontrolny złożony z przedstawicieli organów krajowych. Dodatkowo zasady ochrony informacji znajdujących się w systemie Europolu uchwalone zostały przez Radę Europy w Akcie Rady z 3.11.1998 r. ustalającym zasady poufności informacji Europolu.³⁶

Polska przed uzyskaniem członkostwa w Unii Europejskiej podpisała z Europolem w dniu 3.10.2001r. umowę o współpracy w zwalczaniu przestępczości.³⁷ Umowa ta nie zrównała naszych praw z prawami państw członkowskich, nie przewidywała też prowadzenia wspólnych śledztw ani uczestniczenia w podejmowaniu decyzji, ale dała nam prawo korzystania z baz danych Europolu. Z chwilą uzyskania przez Polskę z dniem 1.05.2004r. członkostwa w Unii Europejskiej staliśmy się również pełnoprawnymi członkami Europolu.³⁸

Europol, w zakresie przeciwdziałania i zwalczania międzynarodowej przestępczości, współdziała z Europejską Jednostką Współpracy Sądowej – Eurojust oraz odgrywa coraz istotniejszą rolę polityczną na arenie międzynarodowej poprzez występowanie z inicjatywą podejmowania działań i wspieranie działań już rozpoczętych, dotyczących bezpieczeństwa obywateli Unii Europejskiej. Rola Europolu w strukturze policyjnej współpracy w ramach III filaru jest dość istotna, gdyż wymiana i analiza informacji posiada zarówno funkcję prewencyjną, jak i represyjną. Ponadto rola ta jest złożona, z jednej strony Europol jest

organizacją o pomocniczym charakterze względem policyjnych służb poszczególnych państw członkowskich, służącą informacjami i infrastrukturą, z drugiej strony daje się zauważyć dążenie krajów Unii do wzmocnienia znaczenia Europolu i przydzielenia oficerom łącznikowym zadań dających bardziej wymierne skutki w zakresie bezpieczeństwa w państwach Unii Europejskiej, szczególnie ograniczenia działalności zorganizowanych grup przestępczych o międzynarodowym charakterze. Jednakże Europol nie został dotąd wyposażony w jakiekolwiek uprawnienia operacyjne, co znacznie ogranicza jego techniczne możliwości. Bardzo możliwe, że w niedalekiej przyszłości uzyska stosowne kompetencje w tym zakresie i wówczas pierwotna idea Helmuta Kohla - kanclerza RFN z początku lat 90. o „europejskim FBI” stanie się rzeczywistością. Na razie, Europol pozostaje formą współpracy międzyrządowej w obszarze III filaru, nie zaś współpracy ponadnarodowej.³⁹

Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EM-CDDA)⁴⁰ – jest to wyspecjalizowana struktura organizacyjna utworzona na mocy Rozporządzenia Rady Unii Europejskiej Nr 036/93 (EEC) z dnia 8.02.1993r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Centrum Narkotyków i Narkomanii⁴¹. Głównym celem Centrum jest dostarczanie Wspólnocie i państwom członkowskim obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji dotyczących narkotyków, uzależnień od narkotyków i konsekwencji wynikających z ich stosowania w całej Europie. Realizacja tego celu polega na gromadzeniu, przetwarzaniu, analizowaniu i opracowywaniu przez Centrum całościowych informacji statystycznych i technicznych oraz sporządzaniu dokumentacji zawierającej opis problemów, które to

³⁶ Akt Rady z 3.11.1998r. ustalający zasady poufności informacji Europolu, Dz. Urz. WE 1999 C 26/10. Zobacz także regulamin wspólnego organu kontrolnego – akt Nr 1/99 z 22.04.1999r., Dz. Urz. WE C 149/1.

³⁷ Umowa z Europolem weszła w życie 26.07.2002r. po ratyfikacji przez Prezydenta 3.07.2002r., Dz. U. 2002, Nr 144, poz. 1210.

³⁸ A. Capik, P. Filipek, B. Kurcz, B. Kuźniak, Traktat o Unii Europejskiej – Komentarz, pod red. K. Lankosz, s.406-408.

³⁹ H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 78-79.

⁴⁰ ang. *European Monitoring Centra for Drugs and Drug Addiction - EMCDA*

⁴¹ *Official Journal* L 036 z 12.02.1993r.

czynności umożliwiają Wspólnocie uzyskanie ogólnego obrazu sytuacji i podjęcie stosownych działań zmierzających do zwalczenia występującej patologii. Centrum stanowi część informacyjnej sieci złożonej z krajowych centrów informacji o narkotykach oraz wyspecjalizowanych agencji, do których należy między innymi ustanowiona i koordynowana przez Centrum komputerowa sieć gromadzenia i wymiany informacji oraz dokumentacji - Europejski System Informacji o Narkotykach (REITOX).⁴² Ułatwia on wymianę informacji pomiędzy władzami, specjalistami, naukowcami i innymi osobami zaangażowanymi w działania na rzecz walki z narkotykami w rządowych i pozarządowych organizacjach, a także udostępnia zgromadzone informacje Wspólnocie, państwom członkowskim i właściwym instytucjom oraz szeroko rozpowszechnia niepoufne informacje i realizowane prace w państwach członkowskich i państwach trzecich.

Główną formą działalności Centrum jest:

- gromadzenie i analiza informacji pochodzących z wszystkich możliwych źródeł,
- przeprowadzanie badań ankietowych i projektów pilotażowych,
- przygotowywanie opinii i ekspertyz,
- usprawnianie systemu wymiany danych i porównywania informacji,
- organizowanie spotkań i konsultacji ekspertów,
- współpraca z pozawspólnotowymi oraz międzynarodowymi strukturami zajmującymi się problematyką narkomanii.

Podstawowym rezultatem prowadzonych przez Centrum działań jest przygotowywanie propozycji lub konkretnych planów działania Unii Europejskiej w zakresie zwalczania narkomanii i narkotyków.⁴³

Europejski Urząd do spraw Zwalczania Oszustw (OLAF)⁴⁴ – jest to spe-

cialny organ Unii Europejskiej powołany Decyzją Komisji Europejskiej Nr 1999/352/EC, ECSC, Euroatom, z dnia 28.04.1999r. w celu całościowej ochrony finansowych interesów Unii.⁴⁵ Do podstawowych zadań Europejskiego Urzędu do spraw Zwalczania Oszustw określonych w art. 2 decyzji należy:

- prowadzenie dochodzeń zewnętrznych (w państwach członkowskich) mających na celu zwalczanie oszustw, korupcji i innej nielegalnej działalności, naruszającej interesy finansowe Wspólnoty,
- prowadzenie dochodzeń wewnętrznych w trybie administracyjnym (wewnątrzspółnotowych instytucjach kierowniczych) poprzez badanie znaczących faktów związanych z wykonywaniem służbowych zadań, które mogłyby lub stanowią naruszenie przez funkcjonariuszy i pracowników Wspólnot obowiązków służbowych, prowadzące do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, a w uzasadnionych przypadkach także karnego,
- badanie przypadków naruszeń obowiązków przez członków instytucji i organów, szefów tych organów lub pracowników instytucji i organów nie podlegających przepisom o statusie urzędników Wspólnot i warunkach zatrudnienia innego personelu.⁴⁶
- wspieranie Komisji we współdziałaniu z państwami członkowskimi w obszarze walki z oszustwami oraz przygotowywanie inicjatywy legislacyjnej służącej zapobieganiu działalności w tym zakresie,
- kierowanie operacyjnymi działaniami Komisji związanymi ze zwalczaniem oszustw, szczególnie poprzez rozwija-

⁴² I. Kienzler, Leksykon Unii Europejskiej, s. 91-92.

⁴³ P. Wawrzyk, Sprawy wewnętrzne i wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej, s. 49-52.

⁴⁴ fr. *Orfice de la Lutte Antifraude* - OLAF

⁴⁵ Ponadto podstawą prawną utworzenia OLAF jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 25.05.1999r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd do spraw Zwalczania Oszustw oraz Decyzja Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji z 19.07.1999r. wyznaczające członków Europejskiego Urzędu do spraw Zwalczania Oszustw.

⁴⁶ Regulamin Służbowy Funkcjonariuszy Wspólnot Europejskich i Zasad Zatrudniania Innych Urzędników Wspólnot.

nie stosownej infrastruktury, gromadzenie i analizę informacji, udzielanie technicznego wsparcia, zwłaszcza szkoleniowego, innym instytucjom, organom i właściwym władzom państw członkowskich,

- utrzymywanie stałej i bezpośredniej łączności z policją i organami sądowymi.⁴⁷

Europejski Urząd do spraw Zwalczania Oszustw, w ramach prowadzonych dochodzeń wewnętrznych, ma kompetencje urzędu nadzoru podatkowego, współpracującego z zainteresowanymi państwami członkowskimi i Komisją Europejską. Jednakże możliwość interwencji OLAF jest ograniczona, a działania może podejmować tylko w przypadku zgłoszenia przez państwo członkowskie nadużycia. Wszelkie działania podejmowane przez Urząd podlegają bezpośredniej kontroli Komitetu Nadzorczego składającego się z pięciu niezależnych ekspertów powoływanych w drodze wspólnego porozumienia przez Parlament, Komisję i Radę Unii Europejskiej na trzyletnią kadencję. Na czele OLAF stoi Dyrektor Generalny mianowany na pięcioletnią kadencję przez Komisję po konsultacji z Parlamentem i Radą.⁴⁸

Europejska Jednostka Współpracy Sądowej (EUROJUST) – jest to organ posiadający osobowość prawną, powołany Decyzją Rady Unii Europejskiej z dnia 28.02.2002r.⁴⁹, w celu zintensyfikowania walki z poważnymi przestępstwami o charakterze transgranicznym oraz poprawy skuteczności działania właściwych organów krajowych. W skład Jednostki wchodzi przedstawiciele wszystkich państw człon-

kowskich, będący zgodnie z systemem prawnym każdego państwa, prokuratorami, sędziami bądź funkcjonariuszami policji posiadającymi podobne kompetencje, po jednej osobie z każdego państwa, przy czym każdemu przedstawicielowi może towarzyszyć jedna osoba, ale w szczególnie uzasadnionych okolicznościach i za zgodą Kolegium będącego organem EUROJUST, może to być także kilka osób. Poza krajowymi członkami, każde państwo członkowskie może wysłać lub mianować korespondentów krajowych, zajmujących się określoną dziedziną, lecz sprawą priorytetową jest wysłanie jednego lub więcej korespondentów do spraw terroryzmu. Na czele EUROJUST stoi Dyrektor Administracyjny mianowany przez Kolegium. Informacje wymieniane pomiędzy EUROJUST a krajami członkowskimi są przekazywane poprzez krajowych członków Jednostki, którzy posiadają dostęp do informacji znajdujących się w krajowych bazach danych.

Do podstawowych zadań EUROJUST należy w szczególności:

- stymulowanie i poprawa koordynacji działań pomiędzy kompetentnymi władzami krajowymi w zakresie prowadzenia śledztw i ścigania w państwach członkowskich, z uwzględnieniem wniosków składanych przez kompetentne organy i dostarczonych przez nie informacji,
- poprawa współpracy pomiędzy kompetentnymi władzami krajowymi, w szczególności poprzez ułatwianie realizacji wzajemnej międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych oraz pomocy przy wykonywaniu wniosków ekstradycyjnych,
- stosowanie innych dostępnych form wspierania właściwych władz krajowych w celu usprawniania i poprawy skuteczności prowadzonych śledztw i ścigania,
- zapewnienie wzajemnego informowania się państw członkowskich o prowadzonych śledztwach i ściganiu oraz wymiana informacji koniecznych do wykonywania zadań przez kompetentne organy,

⁴⁷ A. Gruszczak, Unia Europejska wobec przestępczości, s.73-92.

⁴⁸ I. Kienzler, Leksykon Unii Europejskiej, s. 329-330.

⁴⁹ Decyzja Rady Unii Europejskiej z dnia 28.02.2002r. w sprawie utworzenia EUROJUST, Dz. Urz. WE z 2002r., Nr L 63. Podstawą prawną działalności EUROJUST-u jest ponadto art. 31 Traktatu o Unii Europejskiej oraz Decyzja Rady z 13.06 2002r. w sprawie regulaminu organizacyjnego EUROJUST-u.

- współpraca i konsultacje z Europejską Siecią Sądową, Europol i OLAF,
- nawiązywanie i utrzymywanie ścisłej współpracy z Europol w niezbędnym do wykonywania swych zadań i realizacji celów stopniu,
- przekazywanie wniosków o pomoc sądową,
- wymiana informacji z kompetentnymi instytucjami, organizacjami i organami międzynarodowymi oraz z państwami trzecimi, w zakresie niezbędnym do wykonywania swoich zadań.⁵⁰

Przedmiot działalności EUROJUST obejmuje szeroki zakres zadań, ale może on zasadniczo działać tylko w odniesieniu do wskazanych w mandacie przestępstw (art. 3 ust. 1 Decyzji), tj. przestępstw komputerowych, oszustw i innych nadużyć finansowych, korupcji oraz przestępstw godzących w finansowy interes Wspólnot, prania brudnych pieniędzy, paserstwa, przestępstw ekologicznych przeciwko środowisku, udziału w organizacji przestępczej oraz wszystkich innych przestępstw popełnionych wraz z wymienionymi. W odniesieniu do innych przestępstw EUROJUST może działać tylko wówczas, gdy jest to zgodne z jego celami i tylko w formie uczestnika postępowania, na wniosek kompetentnego organu państwa członkowskiego. Wszystkie swoje funkcje EUROJUST może wykonywać bądź to poprzez indywidualnych członków, bądź z ważnych powodów jako Kolegium złożone z wszystkich członków krajowych. Indywidualni członkowie EUROJUST w ramach wykonywanych zadań mogą zwracać się do kompetentnych władz państw członkowskich z prośbą o podjęcie określonego śledztwa bądź wszczęcie określonego postępowania karnego, o powołanie wspólnego zespołu śledczego, o koordynowanie działań organów różnych państw oraz o przekazanie EUROJUST potrzebnych informacji. Natomiast kompetencje Kolegium są nieco szersze, gdyż poza niektórymi kompetencjami indywidu-

⁵⁰ P. Wawrzyk, *Sprawy wewnętrzne i wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej*, s. 46-49.

alnych członków, obejmują także współpracę z Europol.⁵¹

Z uwagi na fakt, że w ramach wykonywania swych zadań EUROJUST przetwarza pewne dane osobowe, zapewniona jest ochrona tych danych przed nieuprawnionymi oraz przed nieuzasadnionym użyciem. Na straży zgodności z prawem i prawidłowości wykorzystywania danych osobowych stoi specjalnie powołany Funkcjonariusz Ochrony Danych. Ponadto, w celu monitorowania sposobu wykorzystywania danych, utworzony został wspólny organ kontrolny składający się zasadniczo z sędziów.⁵²

W związku z tym, że EUROJUST uprawniony jest do współdziałania z instytucjami unijnymi zajmującymi się zwalczaniem przestępczości oraz z uwagi na zwiększającą się liczbą takich organów, współpraca z nimi i wzajemne relacje jest utrudniona. Najczęściej jest to wynikiem pokrywających się, bądź trudnych do rozgraniczenia kompetencji. Dlatego też przepisy określające kompetencje poszczególnych organów, szczególnie tych wyspecjalizowanych (OLAF, ESS, Europol), ustanawiają supremację EUROJUST nad pozostałymi organami. EUROJUST jest bowiem centralną jednostką, która ma skoordynować postępowania sądowe i prowadzić wymianę niezbędnych informacji, tak by zespoły śledcze wszystkich państw członkowskich, prowadząc postępowania w tej samej sprawie, nie dublowały działań i dysponowały jak najszerszym wachlarzem informacji. Tak zorganizowana struktura zapewnia szybkość i łatwość przepływu informacji oraz konsultacji, a także natychmiastową pomoc prawną.⁵³ Także Ministerstwo Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej ustanowiło w wewnętrznej strukturze Biura do Spraw Przestępczości Zorganizowanej

⁵¹ H. Maroń, *Integracja Europejska a Prawo Karne*, s. 80-85.

⁵² A. Capik, P. Filipek, B. Kurcz, B. Kuźniak, *Traktat o Unii Europejskiej – Komentarz*, pod red. K. Lankosz, s.417.

⁵³ H. Maroń, *Integracja Europejska a Prawo Karne*, s. 85-87.

Prokuratury Krajowej punkt koordynacyjny do współpracy z EUROJUST.⁵⁴

Europejska Sieć Sądowa jest to wyspecjalizowana struktura powołana przez Wspólne działanie Nr 98/428/JHA o stworzeniu Europejskiej sieci sądowej, podjęte przez Radę 29.06.1998r.⁵⁵, której utworzenie stanowiło odpowiedź na wzrastającą potrzebę podjęcia współpracy pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie sądowego wymiaru sprawiedliwości. Europejska Sieć Sądowa została utworzona w celu ułatwienia współpracy sądowej poprzez ustanowienie sieci sądowych punktów kontaktowych umożliwiających systematyczny dostęp do aktualnych informacji prawnych i praktycznych na temat udzielania pomocy prawnej w sprawach karnych oraz procedury zwalczania przestępczości w poszczególnych państwach członkowskich (w szczególności przy pomocy odpowiedniej sieci telekomunikacyjnej) oraz poprzez organizowanie okresowych spotkań przedstawicieli, których celem jest wymiana doświadczeń oraz omawianie problemów związanych ze współpracą sądową i ułatwianie wzajemnych kontaktów pomiędzy punktami.⁵⁶

Europejska Sieć Sądowa składa się z:

- centralnych władz z każdego państwa członkowskiego, które zajmują się i są odpowiedzialne za międzynarodową współpracę sądową,
- jednego lub kilku punktów kontaktowych utworzonych w każdym państwie członkowskim, które aktywnie pośredniczą w ułatwianiu współpracy sądowej, w szczególności w zakresie działań skierowanych przeciwko poważnym przestępstwom, odpowiadają za dostarczanie niezbędnych informacji lokal-

nym organom sądowym we własnych i w innych państwach,

- punktu kontaktowego ustanowionego przez Komisję Europejską umiejscowionego w obszarze wchodzącym w zakres jej kompetencji,
- funkcjonariuszy łącznikowych, ustanowionych i działających na podstawie wspólnego działania Nr 96/277/JHA z 1996r. (Dz. Urz. WE z 1996r., nr L 105).⁵⁷

Punkty kontaktowe zobowiązane są do stałego zapewniania uaktualnianych na bieżąco informacji dotyczących tychże punktów w poszczególnych krajach, dostarczania uproszczonej listy organów sądowych i pełnej listy lokalnych władz każdego państwa członkowskiego oraz pełnych tekstów aktów prawnych prawa międzynarodowego i krajowego. Europejska Sieć Sądowa stała się załącznikiem bardziej zinstytucjonalizowanej współpracy sądowej państw członkowskich Unii Europejskiej. Po utworzeniu Eurojustu stała się jego podstawowym instrumentem pracy.⁵⁸

4. Instrumenty prawne w obszarze III filaru

W związku z tym, że rozwijająca się jeszcze przed wejściem w życie Traktatu z Maastricht współpraca w sprawach karnych, opierająca się wówczas na współdziałaniu w ramach grupy TREVI i działaniach w ramach Rady Europy, była niewystarczająca w stosunku do potrzeb, konieczne stało się zapewnienie większej koordynacji działań i zwiększenie ich efektywności. Wprowadzony Traktatem z Maastricht art. K dotyczący wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych również w sprawach karnych, umożliwił państwom członkowskim rozszerzenie dotychczasowej współpracy o przyjmowanie:

⁵⁴ Biuletyn Europejski Nr 1(2)/2003, Kwartalnik Ministerstwa Sprawiedliwości, s. 3.

⁵⁵ Wspólne działanie Nr 98/428/JHA o stworzeniu Europejskiej sieci sądowej z dnia 29.06.1998r., przyjęte przez Radę na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, o stworzeniu Europejskiej Sieci Sądowej, Dz. Urz. WE nr L 191. 07.07.1998.

⁵⁶ H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 79-80.

⁵⁷ E. Całka, D. Kiedrowska, D. Miąsik, Prawo Europejskie - Zarys wykładu, pod red. E. Skrzydło-Tefelskiej, R. Skubisza, s. 58-59.

⁵⁸ A. Capik, P. Filipek, B. Kurcz, B. Kuźniak, Traktat o Unii Europejskiej – Komentarz, pod red. K. Lankosz, s.414-415.

- **wspólnych stanowisk** - są one przyjmowane przez Radę zgodnie z art. 34 ust. 2 lit. A TUE w konkretnych sprawach i mają wiążący charakter⁵⁹
- **decyzji ramowych** - są one przyjmowane przez Radę zgodnie z art. 34 ust. 2 lit. B TUE w celu zharmonizowania ustawodawstwa państw członkowskich (zblżenia przepisów ustaw i rozporządzeń), mają one wiążący charakter pod względem celu, który ma być osiągnięty, lecz wybór form i metod jego osiągnięcia pozostawiony jest krajowym władzom, nie mogą jednak wywierać bezpośredniego skutku.⁶⁰
- **decyzji oraz niezbędnych do ich wykonania środków** - są one podejmowane zgodnie z art. 34 ust. 2 lit. C TUE przez Radę we wszystkich celach zgodnych z przewidzianymi działaniami, lecz innych niż zblżanie przepisów ustawodawczych i wykonawczych państw członkowskich, mają wiążący charakter, ale nie mogą wywoływać bezpośrednich skutków.⁶¹
- **konwencji i środków wykonawczych do konwencji** - są one zawierane w każdej sprawie stanowiącej przedmiot współpracy pomiędzy państwami członkowskimi na podstawie art. 34 ust. 2 lit. D TUE i stanowią wyraz międzynarodowej współpracy w ramach III filaru⁶²
- **instrumentów nieformalnych** - zwanych aktami nienazwanymi⁶³, występu-

jących w ramach III filaru i wykorzystywanych przez Radę (m.in. deklaracje, uchwały, zalecenia i wnioski), stanowiących tzw. miękkie prawo i oddziałujących na kształt współpracy sądowej i policyjnej w sprawach karnych, nie mających jednak charakteru wiążącego.⁶⁴

Wszystkie instrumenty prawne występujące w obszarze III filaru Unii Europejskiej są podejmowane jednomyślnie przez Radę, ale inicjatywa legislacyjna w tym zakresie należy do poszczególnych państw członkowskich oraz do Komisji Europejskiej. Przed przyjęciem wiążących aktów prawnych - decyzji, decyzji ramowych oraz konwencji, Rada ma obowiązek zasięgnąć opinii Parlamentu Europejskiego, który powinien ją wydać w oznaczonym terminie. Opinia ta nie jest wiążąca dla Rady, Parlament pełni tu jedynie rolę konsultanta. W przypadku bezskutecznego upływu terminu, Rada może przyjąć akt bez opinii Parlamentu.⁶⁵

Bibliografia

- Arnold R.: Koncepcje suwerenności w konstytucjach państw członkowskich UE a integracja europejska, (w:) Suwerenność i integracja europejska. Materiały pokonferencyjne, W. Czapliński (red.), I. Lipowicz, T. Skoczyn, M. Wyrzykowski.
- Banach-Gutierrez J.: Ekstradycja i Europejski Nakaz Aresztowania, materiały szkoleniowe NT. Współpracy prawnej w sprawach karnych, Lublin 21.11.2005r.

⁵⁹ Przykładem wspólnego stanowiska przyjętego w ramach III filaru jest wspólne stanowisko dotyczące negocjacji w Radzie Europy i ODCE w przedmiocie zwalczania korupcji Dz. Urz. WE z 1997r., nr L 320.

⁶⁰ Przykładem decyzji ramowej przyjętej w ramach III filaru jest Decyzja ramowa Rady Unii Europejskiej o europejskim nakazie aresztowania i procedurach przekazania między państwami członkowskimi, OJ L 190, 18/07/2002

⁶¹ Przykładem decyzji wydanej w ramach III filaru jest Decyzja w sprawie zwalczania pornografii dziecięcej w Internecie Dz. Urz. WE z 2000r., nr L 138.

⁶² Przykładem konwencji zawartej w ramach III filaru jest Konwencja o EUROPOLU, Dz. Urz. Z 1995r., nr C 316 z późniejszymi zmianami.

⁶³ Przykładem aktu nienazwanego jest zalecenie Rady UE w sprawie współpracy dotyczącej zwal-

czania finansowania grup terrorystycznych, Dz. Urz. WE z 1999r., nr C 173.

⁶⁴ E. Całka, D. Kiedrowska, D. Miąsik, Prawo Europejskie - Zarys wykładu, pod red. E. Skrzydło-Tefelskiej, R. Skubisza, s. 54-55.

⁶⁵ A. Grzelak, Unia europejska a prawo karne, s. 72-73. Zobacz też Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003, Zapewnienie skuteczności prawu Unii Europejskiej w prawie polskim - Wytczne polityki legislacyjnej i techniki prawodawczej.

- Banach-Gutierrez J.: Wspólne Zespoły Śledcze jako nowa forma współpracy państw w sprawach karnych.
- Biuletyn Europejski Nr 1(2)/2003, Kwartalnik Ministerstwa Sprawiedliwości.
- Całka E., Kiedrowska D., Miąsik D.: Prawo Europejskie - Zarys wykładu, pod red. E. Skrzydło-Tefelskiej, R. Skubisza, Capik, P. Filipek, B. Kurcz, B. Kuźniak, Traktat o Unii Europejskiej – Komentarz, pod red. K. Lankosz.
- Filipek P.: Traktat o Unii Europejskiej - komentarz, artykuł 29, pod red. K. Lankosz.
- Filipek P.: Traktat o Unii Europejskiej – komentarz, artykuł 31, tytuł IV, Postanowienia dotyczące współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, pod red. K. Lankosz.
- Gardocki L.: Przejęcie (przekazanie) ścigania, *Studia Prawnicze* 1977 Nr 53.
- Gardocki L.: Zagadnienia internacjonalizacji odpowiedzialności karnej za przestępstwa popełnione za granicą.
- Górski, Sakowicz A.: Europejska zasada *Ne bis de idem* oraz problem automatycznego wykonywania kar w UE, w: Bariery prawne integracji europejskiej w sprawach karnych, *Forum – Wymiar Sprawiedliwości i Sprawy Wewnętrzne UE*, materiały robocze 3/05.
- Górski, Sakowicz A.: Europejski nakaz aresztowania. Między skutecznością ścigania a gwarancyjną funkcją praw człowieka, *Przegląd Policyjny* 2002, nr 3-4.
- Górski, Sakowicz A.: Zagadnienia prawnokarne integracji europejskiej. Traktatowy chaos czy ład prawny, (w:) *Wymiar sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia.*, M. Perkowski (red.).
- Groszyk W.: Czy demokratyczne państwo stać na zasadę legalizmu, *Rzeczpospolita* z dnia 12.09.2001r.
- Gruszczak: Unia Europejska wobec przestępczości.
- Grzelak: Unia europejska a prawo karne.
- H. Maroń: Integracja Europejska a Prawo Karne.
- Justyński J.: *Acquis communautaire a acquis Schengen*, w: *Unia Europejska – wyzwanie dla polskiej Policji* pod red. W. Pływaczewski, G. Kędzierska, P. Bogdalski, Szczytno 2003.
- Kienzler: *Leksykon Unii Europejskiej*.
- Knypl Z.: Komentarz do Europejskiej Konwencji o ekstradycji, w: *Standardy prawne Rady Europy*.
- Muszyński M., Hambura S.: Transgraniczne ściganie karne w zjednoczonej Europie, „*Rzeczpospolita*” z dnia 1 września 2003 r.
- Nowicki M.: Europejski Trybunał Praw Człowieka, *Orzecznictwo*, 1998 t. II.
- Nowicki M.: Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej, s. 73; O.JC.2000.364.1.
- Płachta M.: Bitwy wielkiej wojny, *Rzeczpospolita* z dnia 02.03.2002r.
- Płachta M.: Europejski nakaz aresztowania (wydania): kłopotliwa „rewolucja” w ekstradycji, *Studia Europejskie* Nr 3/2002.
- Płachta M.: Komentarz do konwencji w sprawie uproszczonej procedury ekstradycyjnej. w: *Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie. Dokumenty karne*.
- Płachta M.: Zasada *aut dedere aut iudicare* w dziedzinie międzynarodowej współpracy w sprawach karnych, *Palestra* 2000, Nr 7-8.
- Płachta M.: Zasady i przeszkody ekstradycyjne, *Prokuratura i Prawo*, Nr 7-8/2000.
- Regulamin Służbowy Funkcjonariuszy Wspólnot Europejskich i Zasad Zatrudniania Innych Urzędników Wspólnot.
- Wawrzyk P.: Sprawy wewnętrzne i wymiar sprawiedliwości w Unii Europejskiej, *Wyd. Sejmowe*.
- Wyrzykowski M.: Klauzula europejska – zagrożenie suwerenności? (suwerenność a procedura ratyfikacyjna członkostwa Polski w UE), (w:) *Suwerenność i integracja europejska. Materiały konferencyjne*, W. Czapliński (red.), I. Lipowicz, T. Skoczyn, M. Wyrzykowski.